

VĚCI, KTERÉ MI NEDAJÍ SPÁT

Inspirativní cesta do Japonska
za dvorní dámou Sei Šónagon

MIA
KANKIMÄKI

motto

Přeložila Martina Šimová

Věci, které mi nedají spát

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.motto.cz
www.albatrosmedia.cz

motto

Mia Kankimäki

Věci, které mi nedají spát – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2023

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA

motto

VĚCI, KTERÉ MI NEDAJÍ SPÁT

Inspirativní cesta do Japonska
za dvorní dámou Sei Šónagon

MIA
KANKIMÄKI

Praha 2023

Přeložila Martina Šímová

This work has been published with the financial assistance of FILI – Finnish Literature Exchange.

Vydání této knihy finančně podpořila FILI – Finnish Literature Exchange.
Part of this work was translated during FILI's Translator-in-Residence programme.

Copyright © Mia Kankimäki, 2013

Original edition published by Otava, 2013

Czech edition published by agreement with Mia Kankimäki and Elina Ahlback
Literary Agency, Helsinki, Finland.

Translation © Martina Šímová, 2023

Cover photography © Nadia Grapes / Shutterstock.com; Freepik.com

ISBN tištěné verze 978-80-267-2510-7

ISBN e-knihy 978-80-267-2513-8 (1. zveřejnění, 2023) (epub)

ISBN e-knihy 978-80-267-2514-5 (1. zveřejnění, 2023) (mobi)

ISBN e-knihy 978-80-267-2512-1 (1. zveřejnění, 2023) (ePDF)

Proto vás žádám, abyste psaly všechny možné knihy, abyste nezaváhaly před žádným tématem, jakkoliv triviálním nebo rozsáhlým.

Doufám, že se vám tím či oním způsobem podaří získat dost peněz, abyste mohly cestovat a zahálet, uvažovat nad budoucností a minulostí světa, snít o knihách nebo otálet na rozích ulic a dovolit toku svých myšlenek, aby se zanořily hluboko do proudu.

- VIRGINIA WOOLFOVÁ: VLASTNÍ POKOJ

Nikdy se neptej na cestu toho, kdo ji zná. Mohl by tě svést na scestí.

- MOTTO V KNIZE KYLLIKKI VILLAOVÉ, PAKOMATKALLA

Tyto poznámky jsem sepsala doma, když jsem měla spoustu času a domnívala se, že moje počínání neupoutá ničí pozornost. Začala jsem plnit své památníky rozličnými věcmi – vyprávěními o minulých událostech i všemožných dalších záležitostech, často úplně všedních. Psala jsem o všem, co jsem viděla a cítila. Psala jsem jen pro svou vlastní potěchu a věci zapisovala tak, jak mi zrovna přišly na mysl.

- SEI ŠÓNAGON

OKAŠI = touha okouzlit čtenáře a vzít je na cestu za hledáním něčeho krásného, úžasného, vytríbeného, někdy dokonce podivného a neobyčejného.

- HLAVNÍ ZÁMĚR SEI ŠÓNAGON PODLE TZVETANY KRISTEVOVÉ

I. ZAČÁTEK: ŘÍJEN

Tímhle to začíná.

Jsem otrávená životem. Jsem znuděná k smrti. Nudím se tak, že bych klidně umřela, kdybych na to měla sílu nebo se s tím chtěla namáhat.

Jsem ženská ve středních letech, nemám muže ani děti. Žiju sama. Deset let dělám jednu a tu samou práci. Ráno vstávám ve čtvrt na sedm. Snídám, vždycky totéž. Přečtu si noviny. Osprchuju se. Jedu do práce v centru Helsinek. Pracuju, sedím na schůzích. Podřizuju se organizačním reformám a konzultantům pro optimalizaci pracovního výkonu a jsem rok od roku frustrovanější. Přijdu domů. Dívám se na televizi, až moc. Cvičím jógu, někdy. Vyhýbám se pití vína ze strachu z bolesti hlavy. Chodím brzo spát. Většinu noci probdím. Ráno se vzbudím ve čtvrt na sedm.

Umírám nudou. Umírám úzkostí. Umírám, protože mě všechno štve. Musím s tím něco dělat.

Na popud kamarádky si začnu vést motivační mapu, i když mám podezření, že je to pitomost. Vyhrabu kus lepenky, která mi zůstala z kurzu ikebany, a oblepím ji štítky popsánymi věcmi, které chci. Funkční auto. Cestu na safari. Chlapa (možná). Inspirativní projekt. Důvod proč žít nějaký čas v Japonsku.

Je překvapivě těžké vymyslet, co byste chtěli, když máte života po krk. Celé mi to přijde natolik praštěné, že mapu schovám po každé, když někdo přijde na návštěvu, což není často.

Tímhle to začíná.

V práci nás informují o jednání, které právě probíhá mezi vedením a zástupci zaměstnanců. Anebo ne, formulují to trochu jinak – mluví o přípravách na budoucnost a posílení klíčových činností. Každopádně to vyjde nastejno, pětadvacet lidí je propuštěno. Já mezi nimi nejsem, ale v práci už to není jako dřív. Rozhodnu se odejít. Přestože nemám ponětí, kam půjdu, hned se mi uleví.

Před více než deseti lety jsem si začala vyměňovat dojmy a myšlenky s jistou japonskou dvorní dámou z desátého století, Sei Šónagon. Její dílo, *Makura no sôši* neboli *Zápisky pod polštář*, jsem četla na kurzu japonské literatury na univerzitě a okamžitě si ho zamilovala. (No dobře: nepřečetla jsem ho celé, protože místy je celkem obtížně pochopitelné, ale seznámila jsem se s anglickým překladem.) Během let mě Seiny proslulé seznamy inspirovaly k plánování celé řady věcí, občas s větším, občas s menším úspěchem. Jednou jsem vyrukovala se zhruba desetistránkovým rukopisem a poslala ho své kolegyni redaktorce, která ho okomentovala následovně: „Zajímavé, ale co to je?“ Nevěděla jsem.

Ach jo, Sei, nechápu tě (mě) ani v jednadvacátém století.

Napadne mě, že si vezmu roční sabatíkl. Pomyslím si, že odletím do Japonska studovat Sei Šónagon, budu psát o ní i o sobě – a co je vůbec nejšílenější, začnu žít přesně v souladu s tímhle prozatím fiktivním dokumentárním projektem. Nemám ponětí, jestli je vůbec možné, abych sabatíkl dostala, ani z čeho bych žila, kdyby se to stalo. A to nemluvím o tom, jestli bych dokázala napsat knihu, být celé roky pracuju s texty druhých lidí.

Otevřu prázdný zápisník, který jsem si před rokem koupila v Tokiu. Na jeho obálce je obrázek rozzlobené holčičky od

japonského umělce Jošimota Nary. Bojím se uvěřit, že by k něčemu takovému mohlo skutečně dojít, že bych skutečně mohla být aktérkou podobného dobrodružství, a tak pro jistotu píšu ve třetí osobě, abych si zachovala určitý odstup:

Mie přiklepnou roční sabatiku. Odjede do Japonska a bude studovat Sei Šónagon. Odněkud jí jako zázrakem pošlou peníze, se kterými vyžije celý rok. Pak bude cestovat, kam se jí zamane. Bude z toho úžasných a vzrušujících dvanáct měsíců a Mia o nich napíše knihu. Potom bude žít až do konce života spokojeně a jen přemýšlet, co dalšího báječného udělá.

Je 5. října 2009, je mi třicet osm let. Tímhle to začíná. Vím to.

V noci spím po dlouhé době dobře a sním o svém novém životě. Ve snu se svou parťáčkou Ullou v žulové budově nakladatelství, kde pracuju, objevím nové křídlo. V jeho velkém sále připomínajícím továrnu jsou okna zabírající celou stěnu. Je z nich vidět na zelený trávník, který vypadá jako odněkud z ráje a táhne se až k obzoru. Na trávníku se pasou divocí koně.

Takovýhle že může být život? pomyslím si.

*

[SEI ŠÓNAGON PÍŠE]

Příjemné věci

Když objevíte hromadu příběhů, které jste ještě nečetli.

Nebo dostanete do rukou druhou část příběhu, jehož první část se vám líbila, byť se z něj často vyklube zklamání.

Někdo roztrhal dopis a zahodil ho. Při sbírání kousků si všimnete, že mnoho z nich dokážete poskládat dohromady.

*Mám velkou radost, když dostanu do rukou papír mičinoku
nebo bílý zdobený papír nebo třeba jen úplně běžný papír, pokud
je krásný a čistě bílý.*

*

Věci, které vím o Sei Šónagon:

Vím, že Sei Šónagon (asi 966–1017) byla japonská dvorní dáma, která v období Heian před tisíci lety sloužila na císařském dvoře. Napsala dílo *Makura no sôši*, v němž formou deníkových zápisků přináší postřehy z dvorského života. Kniha je souborem seznamů, drbů, básní, estetických hodnocení a směsicí poznámek mimo jiné o lidských vztazích a přírodě – o všem, co podle Sei stálo za zapamatování. Sein styl započal takzvané *zuihicu* (volně „co štetec dal“), literární žánr, v němž se dílo skládá z nahodilých osobních myšlenek pisatele. O životě Sei Šónagon víme jen to, co lze vyvodit z jejích textů, každopádně nebyla jedinou ženou u dvora v Heian-kjó, tehdejším Kjótu, která tou dobou aktivně psala – například *Příběh prince Gendžiho* z pera Seiny rivalky Murasaki Šikibu vešel do dějin jako první román na světě a stále jde o nejvýznamnější dílo japonské literatury.

Vím, že *Makura no sôši* vyšly anglicky v překladu Ivana Morrisse pod názvem *The Pillow Book of Sei Shōnagon*, protože právě tuhle verzi jsem si v nadšení, které jsem si odnesla z jistého semináře japonské literatury, v prosinci roku 1995 sehnala do knihovničky. Ve Finsku dílo skoro nikdo nezná, protože nebylo přeložené do finštiny.

Sei, v souvislosti s tebou mě napadají dvě neurčité myšlenky. První: mnohé z tvých tisíc let starých postřehů jsou mi ohromujícím způsobem blízké a aktuální, jako bys mluvila přímo ke mně. Druhá: žánr *zuihicu* na mě působí výrazně moderním dojmem a tím,

jak je osobní a útržkovitý, dokonce připomíná jakéhosi prapředka blogu.

Vím, že si tě (myšlenku na tebe) v sobě nosím už skoro patnáct let. Strážím tě jako své tajemství, zdroj inspirace z dob před mnoha staletími, který mi pomohl se psaním nejrůznějších textů jak v práci, tak ve volném čase. V nadšení, které jsi ve mně rozdmýchala, jsem napsala scénář, byť do šuplíku. Inspirovaná tvými seznamy jsem navrhla vyplňovací knížky – je skutečně ohromující, kolik zajímavých informací o povaze člověka jde shrnout do seznamů. Na základě tvého psaní jsem (v nějakém jiném životě) naplánovala výstavu konceptuálního umění sestávající ze samolepících štítků.

Vždycky jsem věděla, že pro tebe někdy najdu využití, a když ten okamžik konečně nadešel, všechno mi přijde jasné: na rok odejdu z práce, vypravím se tě hledat a napíšu o tom. Představuju si, jak cestuju do tvé rodné země, Japonska, a oblékám se do nepraktických šatů období Heian, jak si maluju obličej nabílo, v mrazivé zimě ve světle měsíce píšu básně a objevuju tebe i sebe samu.

Odjakživa mám za to, že jsem jediný člověk na světě, k němuž hovoříš. Představuju si, že jsem vyvolená, že vidím něco, co ostatní nevidí. Mám dojem, že jsem jediná, kdo je s tebou ve spojení, přinejmenším tom mystickém, a proto tě dokážu chápat tak jako nikdo jiný.

Tyhle skromné a pomýlené domněnky beze stopy obav napíšu do své žádosti o stipendium pro literaturu faktu, kterou rozešlu celé řadě oficiálních organizací. Později se ukáže, že onoho říjnového večera ještě zholá nic netuším.

II. ESPOO, ZIMA-LÉTO

Situace v práci je znepokojivá. Spálila jsem za sebou mosty, pohádala se s nadřízenými, chovala se neslušně. Nemám žádnou motivaci, překročila jsem jistou hranici. (Vyhoření, říká kamarádka Katja.) S těmi kamarády v práci, kteří mi ještě zůstali, se snažíme udržet pozitivní atmosféru a vyrábíme na film *Fame*, zasazený do osmdesátých let, oblečení do náhleníků, pletených čelenek a odrbaných univerzitních mikin. Před filmem si střihneme adekvátní rozcvíčku. Tina slíbí, že mi uplete šátek ve stylu osmdesátek, a tak vyrábíme koupit kašmírovou přízi v tělové barvě.

Po Vánocích nemůžu uvěřit svému štěstí – ten sabatikl mi skutečně přiklepl! Všechno jde nepředstavitelně hladce, a přestože jsem šťastná jako blecha, chtě nechtě přemýšlím, zda se všem vyloženě neuleví, až se mě zbaví.

Potom se dostaví panika. Na začátku srpna mi začne roční svoboda. Jak s ní vlastně naložím? Musím za rok udělat všechny věci, o kterých jsem vždycky snila? Pracovat v sirotčinci pro orangutany na Borneu? Chránit kladení vajec mořských želv v Karibiku? Účastnit se sčítání divokých zvířat v afrických přírodních rezervacích? Naučit se potápět v Thajsku? Několikaměsíční pobyt v Kjótu, který byl ještě před chvílí utopií zapsanou na lepítkách motivační mapy, se brzy stane realitou. Měla bych si dávat pozor na to, co si přeju.

Nejdřív ale musím sehnat peníze. Pokud se odsoudím k bezdomovectví a pronajmu svůj byt, z nevelkých úspor a mzdy vyplácené po dobu sabatiklu vyžiju zhruba rok, ale moc letenek si za

to nekoupím. Naštěstí jsem na vernisáži výstavy fotografií své kamarádky Susanny náhodou potkala svou bývalou profesorku Annu a dostala od ní tipy ohledně toho, jak si zažádat o stipendium (zázrakem poslané peníze). Začnu rozesílat seriózní žádosti všem možným organizacím, které mě napadnou, i když se zároveň stydím a jsem vyděšená k smrti. Na tlačítko k odeslání formuláře klikám se zavřenýma očima a modlím se, aby ve výboru pro udělení stipendií neseděl někdo, kdo má o daném tématu sebemenší ponětí, protože v tom případě by chatrnost mého plánu okamžitě vyšla najevo. Modlím se, aby si nikdo nevšiml, že se ani slovem nezmiňuju o své znalosti japonštiny, a tím pádem nezjistil, že neexistuje. A že bez znalosti jazyka je celý tenhle projekt pouhá utopie. Moje duševní rozpoložení osciluje mezi neskutečnou arogancí, kdy věřím, že by mi něco takového mohlo projít, a katatonickou sebe-nenávistí.

Pokouším se začít psát přinejmenším deník, na němž hodlám celý projekt postavit, ale všimnu si, že trpím afázií. Po deseti letech práce na pozici copywriterky mi zakrněla slovní zásoba a moje věty se hodí jen pro potřeby marketingu. *Trýznivý dokument. Výmluvný pravdivý příběh.* Jak si vůbec představuju, že s takovouhle výbavou napíšu knihu?

I přesto jsou myšlenka a forma knihy – reportáž z ročního výzkumu a deník – vlastně geniální, jak mi ostatně brzy dojde. Ať už se s mými plány stane cokoli, ve svém projektu nemůžu neuspět; zkrátka jen napíšu o tom, jak moje plány selhaly. A pokud o Sei Šónagon nenajdu nic, co by stálo za vypovězení, nejspíš si něco vymyslím sama.

Zajdu na oběd s bývalým kolegou Mikkou a dozvím se, že zhruba takhle dopadl finský spisovatel Pentti Saarikoski, když psal svůj *Čas v Praze*. Ze Saarikoskiho deníku, který si v tu dobu vedl,

vyšlo najevo, že valná většina autobiografického cestopisu, například příběhy o sousedech, je fikce. Saarikoski byl ve skutečnosti natolik stydlivý, že se celou dobu strávenou v Praze schovával ve svém bytě a všechny vzrušující historky vymyslel jen díky své spisovatelské představitosti. Přesně takhle se v Kjótu možná povede i mně – jsem hrozně plachá a japonštinou nevládnou, ani co by se za nehet vešlo, takže celou dobu s nikým nepromluví. Zakrní mi hlasivky, nedokážu dělat výzkum, o tom, že bych se zvládla obléknout do kimona a v mrazu ve svitu měsíce sepisovala básně, jak jsem si pomýleně představovala, ani nemluvě. Všechno si budu muset vymyslet. A pokud nedostanu peníze, neodcestuju ani do Japonska – nezbyde mi než se vzdát bytu a všechno si vybátit ve stodole rodičů ve Vihti.

Začnu rozesílat žádosti a už čekám na vyrozumění Fondu kultury. Dám chladit šampus – ten mi pomůže, ať bude rozhodnutí jakékoliv. Ve skříni mám lahev růžového Moët & Chandon, které jsem dostala jako dárek v roce 2006. Za čtyři roky jsem nenašla jediný důvod, proč lahev otevřít, ale pomyslím si, že tohle jaro se nějaký přece snad najít musí.

Brzy zjistím, že není co slavit, alespoň pokud jde o Fond kultury. A stipendium Výboru pro veřejné informace. A Knižní nadaci nakladatelství Otava a WSOY. A nadaci Sasakawa. Ach jaro, ten krásný čas ledových prozření.

Ještě to ale nevzdávejme, Sei, protože mám jistý pocit. Věřím, že my – ty a já – jsme si překvapivě podobné. Jsem přesvědčená o tom, že bychom si toho měly hodně co říct. Přijde mi, že ti rozumím a že ty bys možná rozuměla mně, kdybychom se mohly seznámit. Myslím, že by ses líbila i mým přátelům a mnohým jejich přátelům a že kdybych tě tu lidem představila, všichni by si tě okamžitě zamílovali a zvali tě na oběd, dámské jízdy, víkendy na chatě, výlety

vlakem, knižní veletrhy nebo brunche s šampusem, pokud by se nějaké takové pořádaly. Kdyby o tobě věděli, podle mě by s tebou chtěli trávit čas úplně všichni. Jenže o tobě nikdo nic netuší.

Pochopitelně si uvědomuju, že naše životy jsou jako noc a den, liší se od sebe natolik, že to víc nejde, a to jak časem i místem, tak z hlediska kultury. Finsko jednadvacátého století je na hony vzdálené Japonsku desátého století, a přestože se o kulturu tvé domoviny zajímám už celá léta, z tvého světa v podstatě nerozumím vůbec ničemu. Například nic z toho, co se nám v souvislosti s Japonskem vybaví, ve tvé době ještě neexistovalo. Nebyli samurajové, gejši ani suši, nebyly haiku, ikebana, čajové ceremonie, obrazy *ukijo-e* ani divadla *kabuki* a *nó*. Nebyly rohože *tatami*, společné lázně *sentó*, výklenky *tokonoma*, nebyl zen ani *bušidó* ani párové sebevraždy páchané z lásky. Vím jen to, že dvorský život období Heian byl svět zasvěcený kráse, jemuž vládly básnictví, kaligrafie, hudba a milostné vztahy, a že byl jiný než jakákoliv další kultura, která se kdy ve světě objevila.

Sei, přiznávám – tvou knihu jsem ani nepřečetla celou. To kvůli tomu, že její valné většině vůbec nerozumím. Kdo jsou ty nekončné postavy, o kterých píšeš? Co to bylo za lidi? Všichni ti rozliční kancléři, ministři po pravici a po levici, vládci provincií, vyšší a nižší dvořané, korunní princové, kněžky, Jejich Výsosti císaři a císařovny a, propánakrále, „střední kapitáni třetí třídy“ – kdybys alespoň používala jejich skutečná jména, člověk by se v tom možná hned neztratil. I když já plavu i ve jménech. To je samý Mičitaka a Mičinaga, Tadanobu a Nobutaka, Norimicu a Jukinari, Fudžiwara ten a onen – a když nerozumím, o koho jde nebo jak je dotyčný spjatý s tituly a krycími jmény, není snadné se vyznat ani v jednotlivých událostech.

A co jste u toho dvora vůbec dělali? Kdo byli ti vládci, které tak vychvaluješ? (V jistém bodě mimochodem zmiňuješ „dva

soupeřící dvory“, co prokristapána znamená zase tohle?) Vaše dvorské ceremonie jdou taky úplně mimo mě – promiň, ale číst jejich popisy je pěkně nudné. A jaké byly všechny ty pláště, sukňové kalhoty a pokrývky hlavy, vozy, paravány a verandy? Proč jste se ustavičně krčili za nějakou zástěnou a potají sledovali, co se děje? A všechno to tlachání o dnech abstinence a nešťastných světových stranách? V celé knize navíc chybí jakákoliv dějová linka; skáčeš od jedné věci k druhé, nic nevykládáš chronologicky, a co líčíš, není ani zdaleka vyčerpávající obraz dané události. Jaký to má celé smysl? Proč jsi napsala sbírku textů, které spolu zjevně souvisí jen velmi volně? Proč vypisuješ seznamy květin, stromů, ptáků a hmyzu? Planin, hor, poštovních stanovišť? Buddhů, kněží, šlechticů? Kalhot, loveckých oblečků, čínských kabátů? Vějířů, paravánů, nástrojů, her? Nemocí, súter, vládců provincií? Jen abys potěšila historiky? (To se ti mimochodem skutečně podařilo.)

Ale potom, Sei, když vydržím, zalistuju o něco dopředu a přeskočím obtížné pasáže, zas a znovu narážím na kapitoly, které nelze nemilovat. Jde o seznamy věcí, o nichž něco vím i já, ohromně přesné postřehy o lidské povaze a vztazích, světě, který je nám všem společný a zjevně neměnný. Vypisuješ okouzlující věci, skličující věci, otravné věci. Věci, které jsou elegantní, nestydaté, zřídkaivé. Věci, které nikomu nedají spát. Věci, které vzbudí lítost. Věci, co navodí příjemnou vzpomínku na minulost. Věci, které nejde porovnat. Věci, které člověka rozpálí. Věci, které ztratily svou moc. Věci, které vyvolají pocit čistoty. Věci, které jsou vzdálené, přestože jsou blízko. Píšeš o tom, jaký má být dokonalý milenec a jak je otravné, když muž takový není. Píšeš, kde a kdy je nejpříjemnější milence potkat a jak poznáš, že to s tebou myslí vážně, když na schůzku dorazí i navzdory silnému větru. Tyhle kapitoly mi mluví z duše, hovoří ke mně napříč tisícem let, přes jazykové a kulturní rozdíly, doputují ze starého Heian-kjó přes celý asijský kontinent

až do Helsinek jedenadvacátého století, a v tu chvíli mám pocit, že jsem našla poklad, kterého si nikdo jiný nevšiml.

V noci nespím a strachuju se o finance. Proč jsem se musela nadchnout zrovna pro Japonsko, které je víceméně tou nejdražší zemí na světě? Proč mě nemůže zajímat třeba Albánie? Dopadne to tak, že budu snít o cestě kolem světa, ale skončím ve stodole rodičů ve Vihti?

A potom se to stane znovu. Nechám strachování a hned zaznamenám, že změna v uvažování, nebo i její plánování, mi ovlivní život mnoha způsoby. Všimnu si, že na kurzu ikebany dělám jiné výtvary než obvykle – jsou odvážnější, barevnější, sebejistější; je z nich patrné, že mám odvahu věci řešit.

Sei, při praktikování ikebany má člověk pocit, jako by se díval do zrcadla.

Moje učitelka ikebany Liisa mě pozve k sobě domů na rozlučkovou oslavu pana Jasudy. Liisin kamarád Jouni prý povede čajovou ceremonii – ten samý Jouni, který je kromě všeho ostatního zjevně i znalec ženských deníků období Heian, a tím pádem by mohl mít literaturu k danému tématu. Nejspíš bych si měla oživit vzpomínky na *Zápisky pod polštář*, abych působila alespoň jakžtakž důvěryhodným dojmem. Pak už jen postačí zjistit, kdo je to pan Jasuda.

Pomoc! Pan Jasuda je kulturní atašé japonské ambasády. Za těmihle znalci mám jít se svým ztřeštěným projektem?

Zkusím si nhrubo sepsat otázky k Sei, na něž bych v tomhle bodě měla ráda odpověď. Byly Seiny texty ve své době veřejné? Jakým způsobem byly publikovány? Četly se v reálném čase, jako blog? Proč je psala, jaký měly význam? Jak si vyložit Seinu poznámku, že neměla v úmyslu, aby si její texty přečetl někdo jiný? Je uspořádání a číslování kapitol v anglickém překladu původní, anebo

nahodilé a jde o pořadí sestavené pozdějšími redaktory či badateli? Je rukopis úplný? A je text autentický, nebo fiktivní? Jsou *Zápisky* známe v dnešním Japonsku? Co si o nich lidé myslí?

Později pochopím, že tyhle otázky, které mi na mysli vytanou jako první, se badatelé snaží zodpovědět desítky, ne-li stovky let. V mnoha případech marně.

Rozlučková oslava pana Jasudy. Nervovala jsem se úplně zbytečně – co jsem si vlastně myslela? Představovala jsem si upjatě formální starší chlápky v tmavých oblecích, japonsky mluvící manželky v kimonech a sebe, jak nebudu vědět, která bije. Odborník na období Heian, Jouni, je ve skutečnosti zhruba stejně starý jako já, a navíc moc sympatický. „Co že jste se tak nadchla pro Sei?“ ptá se mě, jako bych na její jméno narazila především v nějakém manga komiksu plném sexu a násilí. Vyzdvižnu slova univerzita, studium literatury a začátek devadesátých let – odkud se ve mně bere ta neustálá potřeba zdůrazňovat svůj (pokročilý) věk a způsobilost? Zeptám se, zda byly Seiny texty vydávány už v její době, ale odpověď mi zatne tipec – zjistit něco takového je zjevně nemožné. Jiné deníky z téhož období jsou prý navíc mnohem zajímavější. V Jouniho podání Sei najednou zní tak nějak nesnesitelně, mám pocit, že se diví, jak mě taková jedovatá babizna může tolik zajímat.

I pan Jasuda s manželkou jsou čtyřicátníci v džínách – díky bohu jsem se nenavlékla do kimona. Jasudovi se stěhují do Maďarska, a tak se rozhodnu, že jim o svém projektu vykládat nebudu, když vtom Liisa oznámí, že já se naopak „stěhuju do Japonska a hodlám psát o Sei“. Jasudovi jako jeden muž prohlásí *oh really* a ptají se mě na můj plán (žádný není), kam přesně jedu (do Kjóta), jestli na univerzitu (ne, nemluvím japonsky), *aha, tak to budete mít problém, Japonci neumějí anglicky!* Nervy mi trochu zklidní Jouniho tip na jeden anglickojazyčný institut kulturních studií v Kjótu, ale

je mi jasné, že i tak jdu takříkajíc s nožem do přestřelky. Nemám kontakty na univerzitě, neznám jazyk, nemám vůbec nic. Musela jsem se zbláznit.

Po večírku se japanolog a kulturní atašé se ženou směstnají mezi běžky na zadní sedačku mého auta a já je odvážím na nádraží.

Zatuchlé věci:

Uondaný pocit na konci zimy pramenící z toho, že už mnoho měsíců nosíte tentýž kabát, tytéž zimní boty, rukavice, čepici, šálu i svetr. Odpovídající úkaz se nikdy nevyskytne na konci léta.

Věci vzbuzující žárlivost:

Tvoje seznamy, Sei. To díky nim tě miluju a vidím, že nejsem jediná. Drahá Sei, myslela jsem, že tě znám jenom já, ale právě jsem se dozvěděla, že jistá finská módní kritička o tobě napsala ve svém sloupku *Gloriin domov* s titulkem *Definice elegance*. Tvou knihu má prý na nočním stolku (možná dokonce pod polštářem!) každý módní profesionál na světě.

Sei, kdy se z tebe stal módní fenomén? Schraňují snad všichni zbožně svá vlastní vydání *Zápisků pod polštář*?

*

[SEI ŠÓNAGON PÍŠE]

Trapné věci

Zamilovaný muž se opije a začne se opakovat.

Když jste o někom mluvili, aniž jste věděli, že vás dotyčný může slyšet. Je to trapné, i kdyby šlo o sluhu nebo jinou zcela bezvýznamnou osobu.

*Muž, který recituje své vlastní (nepříliš dobré) básně
a vykládá o tom, jak mu je ostatní vychvalují – to je trapnost
nad trapnost.*

*Když v noci bdíte na lůžku a řeknete něco svému
společníkovi, ale ten už usnul.*

*

Je konec března a já už druhý týden trpím vazhřivkou. Na ležení v posteli je dobré to, že se mi v hlavě utvoří plán. Roční volno mi začíná v srpnu a já se rozhodnu odjet do Kjóta na září, říjen a listopad. Na Vánoce přiletím domů a březen, duben i květen znovu strávím v Kjótu, pokud už se ho na podzim nenabažím. Z nějakého důvodu mi tři měsíce začínají připadat jako krátká doba. (Až když si koupím letenky, dozvím se, že na turistické vízum může člověk v Japonsku naráz pobývat jen 90 dní, což je shodou okolností přesná délka mojí cesty.)

Ležím v posteli, googlím možnosti ubytování, a nakonec učiním vzácný objev: *gaidžin house*, tedy hostinský dům, ve východní části Kjóta, s výhledem do krásné zahrady. Nachází se v klidném a idylickém prostředí nedaleko Ginkakudži, Chrámu Stříbrného pavilonu. Společné koupelny, pračka na mince, kuchyně, počítačová místnost s internetem, pokoj s televizí a v celém domě nanejvýš osm obyvatel. Malinko strohé základní bydlení (viz prázdný pokoj), ale cena je v přepočtu pouhých 360 euro na měsíc.

Pošlu zběsilý e-mail, abych se zeptala na podrobnosti, a obdržím rychlou odpověď od australské majitelky domu, Kim: *Zápisky pod polštář miluju od chvíle, co jsem je četla poprvé, takže vaše plány se mi moc líbí! Budu mít volný pokoj... mám vám ho rezervovat?*

Samozřejmě dumám nad tím, jaký v tom s ohledem na levný nájem bude háček. Minimálně se budeme střídat v úklidu –

přijedu do Kjóta drhnout záchody, mýt cizí zplesnivělé nádoby, vybírat vlasy z výlevků, máchat smrdutým mopem. Na internetu hledám k ubytování komentáře, ale všude panuje ticho, které nevěstí nic dobrého. Nakonec najdu dvě věty, z nichž se mi ježí vlasy: *Je to úplná zoo. Hrozně moc lidí, v zimě mrznete, v létě tam jsou švábi.* O podzimu se pisatelka nezmiňuje, třeba je zrovna v tu dobu všechno úžasné.

Hrozně moc lidí pochopitelně naznačuje změnu mého současného klášterního životního stylu. A co zima? *Při stavbě domu musíte mít na paměti léto*, prohlásil kjótský mnich Jošida Kenkó ve své knize ze čtrnáctého století *Zápisky z volných chvil*. A tak to skutečně je – při mém předchozím (a jediném) výletu do Kjóta, kde jsem strávila noc, jsem klepala kosu jako nikdy v životě. Ve starých domech není pořádné topení a bez ohledu na petrolejová kamna už tak mrazivá teplota v *rjokanu* za listopadové noci klesla k nule. Spala jsem na výhřevné rohoži navlečená do nejruznějšího oblečení včetně čepice a rukavic; zjistila jsem, že hřeje i maska na oči. Do sprchy jsem jít nedokázala, vlastně mě ani nenapadlo to zkusit. Bizarní atmosféru dovršil ranní budíček v podobě sloního troubení – jak jsem se později doslechla, neda-leko byla skutečně zoologická zahrada.

Naštěstí mám zkušenost s bydlením se šváby i všemi možnými dalšími zvířaty. Kdoví, pisatelka komentáře možná nikdy nepálila mývalí výkaly v sudu na dvorku, nečistila bývalému terária (jejichž nájemníci byli mloci, hadi, žáby, tarantule, škorpióni a třeba i madagaskarský bezkřídlý šváb syčivý neboli zástupce druhu *Gromphadorhina portentosa*), nerozmrazovala zmrzlé myši ve sklenici s vodou ani se nepokoušela zabránit psounům v tom, aby rozcupovali molitanovou pohovku.

Anebo pisatelčino nejoblíbenější místo na světě možná není plesnivá a postupně uhnívající rybářská chata na malém skalnatém

ostrově, kde už jste si navykli nijak víc nezkoumat šedé skvrny na stěně z dřevotřísky.

Já si v kjótském ubytování budu dost možná připadat jako doma.

Katja vykládá, že četla o pařížském syndromu, kterým trpí především japonské turistiky. Onemocníte jím, když se ocitnete tváří v tvář pařížské špíně, neurvalým lidem a nezdvořilé obsluze. Někdo potřebuje psychiatrickou pomoc, někdo dokonce prodělá psychózu.

Katja má dojem, že obyvatelé Západu by v Japonsku mohli naopak onemocnět tokijským syndromem způsobeným přílišnou přátelskostí a zdvořilostí. Kjótský syndrom zase nejspíš pramení z neschopnosti vypořádat se s přílišnou krásou nebo ze šoku z toho, že jíte pouze dobré a krásně naaranžované jídlo.

Snažím se do svého bytu najít nájemníka a mé cestovní plány tím pádem vstoupí ve veřejnou známost. Hodně lidí to zarazí, z mé překvapivé odvahy jsou celí pryč, což chápu – nedá se říct, že bych nějak zvlášť proslula lehkomyšlností. Mnozí tvrdí, že by si na něco takového nikdy netroufli. I výkonný ředitel se mě na obědě vyptává, jestli jsem všechno určitě důkladně domyslela a vím, do čeho se pouštím.

V noci mě probudí nával hrůzy. Nedělám nakonec přece jen největší chybu svého života? Proč se dobrovolně hrnu do ročního bezdomovectví a strašlivě stresující situace? Když konečně znovu usnu, zdá se mi děsivá noční můra, v níž mě vězní choromyslný zabiják.

Ráno mi noční panika připadá vzdálená. Vždyť je to jenom rok, po němž se vrátím domů a do práce, kde dostávám pravidelný plat. Není to tak, že by se můj život nadobro změnil, pokud nebudu chtít. Přinejhorším strávím dvanáct měsíců zavřená u rodičů v podkroví a budu si psát deník. Hrůza.

Přihlásím se na letní kurz japonštiny pro začátečníky pořádaný Helsinskou univerzitou. Koupím si zpáteční letenku do Ósaky. Evropský vzdušný prostor zahltil mrak sopečného popela, a pokud bude situace trvat dlouho, třeba i rok, jak někde předvídají, pojedu vlakem a zbytek doplavu.

A potom ve vzduchu přece jen zavětrím krizi.

Narozeninová oslava A. Už cestou na ni mi bylo jasné, že kromě jednoho dalšího člověka budu ve skupině dvou set lidí jediná nezadaná, a když se v půl čtvrté ráno vrátím domů, konečně to na mě dolehne – jsem hrozný exot! Podivínská bezdětná ženská, co žije sama a musí zdrhnout do světa, aby získala alespoň nějakou patetickou životní náplň. I celý ten nápad s knihou mi najednou přijde jako gigantický egoistický projekt. Koho zajímá vyprávění například o mých cestách po Africe, když všichni mluví o výhodách a nevýhodách spaní nemluvněte v téže posteli s rodiči nebo o tom srdcervoucím okamžiku, kdy necháte své plačící dítě poprvé ve školce? Prohlášení „Chtělo se mi brečet od rána do večera, když jsem spatřila savanu a uvědomila si, že ta divoká zvířata tady prostě jen žijí“ zkrátka nedojme vůbec nikoho.

Mám pocit, jako by cestování a změna prostředí, i kdyby šlo o Afriku nebo Japonsko, byly poslední šancí starých panen středního věku nějak si ospravedlnit vlastní existenci. Pokud nemáte muže, a tím pádem ani rodinu, nezbývá vám než odjet a udělat se svým životem aspoň něco.

Věci, které jsem se svým životem udělala tohle léto:

S kamarádkou jsem jela do Londýna hledat jejího otce, kterého nikdy nepotkala. (Našla ho na internetu poté, co nejdříve napsala třem lidem se stejným jménem.) Jedna hledá starodávnou dvorní dámu, druhá svého seychelského otce – stejná krize, jiné příznaky.

Napsala jsem finskému badateli specializujícímu se na divoká zvířata a zeptala se ho, jestli bych s ním mohla vyrazit na tanzanskou savanu. (Bohužel ne, na totéž stojí frontu desítky doktorů biologie z celého světa. Badatel je navíc toho názoru, že mám i tak plné ruce práce s jistou starodávnou dvorní dámou.)

Převzala jsem vyznamenání. Za deset let služby kulturnímu rozvoji naší země obdržím uznání a možnost strávit rok na saba-tiklu. Z čeho bych měla mít větší radost?

*

[SEI ŠÓNAGON PÍŠE]

Věci, které jsou k nesnesení

Máte naspěch a potřebovali byste jít, ale návštěva vesele klábosí dál.

Když si všimnete, že ve třecím kameni ulpěl vlas.

Když staří lidé, kteří přijdou na návštěvu, vějířem nejdřív odmetou prach z podlahy a teprve pak se posadí.

Když člověk závidí druhým a stěžuje si na vlastní osud. Když mluví špatně o lidech. To je skutečně k nesnesení!

Váš obdivovatel přišel na tajnou návštěvu, ale všimne si ho pes a začne štěkat. V tu chvíli byste tomu psisku nejraději zakroutili krkem.

Ležíte na lůžku a právě usínáte, když vtom se zčistajasna objeví komár a ohlásí se bzučením. Člověk úplně cítí, jak jeho křídla rozvířují vzduch...

Lidé, kteří protěžují sami sebe.

Nováčci, kteří se chovají, jako by spolkli všechnu moudrost světa.

Nesnáším lidi, kteří za sebou při odchodu nezavrou posuvné dveře.

*

Věci, které jsem v poslední době pochopila:

Dosažení středního věku zřejmě znamená, že místo abyste něco *věděli*, začnete něco *chápat*. Obecně vzato máte pocit, že ustavičně hloupnete, ale zároveň si uvědomíte, jak natvrdlí jste dříve byli. Neustále narážíte na věci, které *víte* už kdovíjak dlouho, ale teprve teď, zčistajasna, máte dojem, že konečně *chápete*, co znamenají. Na svých cestách jsem z nějakého důvodu zakusila náhlá pochopení související s uměním.

Když jsem byla před pár lety v Normandii, došlo mi, že impresionismus je ve skutečnosti hyperrealismus. Pochopitelně jsem věděla, že realisté malují věci takové, jaké jsou, a impresionisté takové, jaké se jeví, ale teprve v Normandii mi došlo, co to doopravdy znamená. Jako bych vstoupila do obrovského impresionistického díla – všechno skutečně vypadalo tak, jak to Monet a spol. zaznamenali. Moře a plachetnice se při pobřeží Le Havru, Honfleur a Trouville leskly přesně jako na obrazech, totéž platilo o přílivových vlnách bijících o břeh i o dujícím větru, který oblečení z jedné strany narovná a udělá na něm varhánky a z druhé ho vyduje. Slunce s barvami skutečně provádí přesně ten obtížně definovatelný úkaz, který se objevuje v nejznámějších dílech mistrů, a křídová skaliska v obci Étretat nejsou na Monetových malbách pastelově narůžovělá z toho důvodu, že by malíř miloval růžovou, ale proto, že při západu slunce vypadají přesně takhle. Impresionisté „jen“ malovali skutečnost takovou, jakou ji viděli.

Totéž se mi stalo před rokem ve Žlutých horách v Číně. Byla jsem obeznámená s klasickou čínskou krajinomalbou, uměla jsem číst obrazové svitky, dokázala jsem na nich rozeznat chodce putující v horách a prožít příběh vyobrazený malbou víceméně tak, jak bylo zamýšleno. Myslela jsem si, že krajina na svitcích sice vypadá trochu zvláštně, ale že to nejspíš patří k věci, protože v nich platí jiná pravidla než v západní perspektivní malbě.

Ve Žlutých horách mi došlo, že klasická svitková krajinomalba vyobrazuje horstvo mimořádně realisticky. Je to zarážející, ale kresba, včetně barev a kaligrafické techniky s rozeklanými okraji, hory zachycuje navlas přesně. V Chunag-šan, jak se Žluté hory jmenují čínsky, mi popravdě řečeno přišlo, jako by vrcholky do krajiny někdo *namaloval*. Mezi nimi se valila mlha přesně jako na obrazech, kde jsem ji považovala za způsob, jakým se umělec pokusil skrýt nedostatky v perspektivě.

Čínské krajinomalby tudíž nejsou takové, jaké jsou, kvůli tomu, že by Číňané ještě neodhalili tajemství západních mistrů, ale proto, že jejich technika se vyvinula tak, aby co nejpřesněji vyobrazila krajinu převládající v tomto konkrétním koutě světa. Pomocí západní olejomalby byste ji nikdy nezachytili.

Je docela dobře možné, že všem ostatním tyhle věci došly už dávno. Třeba mám mimořádně závažné potíže s chápáním života obecně a až do téhle chvíle jsem přežívala v podstatě podvodem, aniž bych věděla cokoliv o reálném fungování světa. Stejně už ale sním s otevřenýma očima – kéž bych tak podobným způsobem porozuměla i něčemu z Japonska!

Na konci května od Spolku finských autorů literatury faktu obdržím stipendium k napsání knižní prvotiny.

Nemůžu tomu uvěřit! Všechny vykřičníky na světě nedokážou popsat, jak se cítím. Pustím rádio na plné pecky a předvádím jeden vítězný tanec za druhým, až jsem zalitá potem a ztěžka oddechuju. Musím se uklidnit a sníst si své páteční suši, než omdlím hladu, ale zaplaví mě tak mocné a vzácné pocity, že to nedokážu.

Psychické důsledky obdržení stipendia jsou dalekosáhlé. Cítím se jako skutečná spisovatelka, ne jako nějaká podvodnice, která si jen píše deník. Možná se dokonce odvážím spojit s odborníky,

protože můj projekt oficiálně schválili, a tím pádem takříkajíc oficiálně pracuju.

Katja předvídá, že se ze stipendia vydržím radovat maximálně hodinu, pak mi nezbyde než jít na kutě, i když není ještě ani sedm, protože příval emocí vás v tomhle věku šíleně unaví. Má pravdu. Dobrou noc, Sei.

*

[SEI ŠONAGON PÍŠE]

Zřidkavé věci

Když se vám podaří neudělat kaňky do deníku, kam přepisujete příběhy, básně a tak podobně. V případě krásného deníku se člověk snaží být obzvlášť opatrný – přesto se mu to nikdy nepodaří.

Pošlete hedvábi k valcháři, a když ho dostanete zpátky, je tak krásné, že vypísknete údivem.

Stříbřité kleštičky k trhání chloupků.

Služebník, který nemluví špatně o svém pánu.

*

Sedmnáctého června si uvědomím, že mě na víc než rok čeká poslední den práce. Nadcházející noc je na dlouhou dobu poslední, kdy se musím strachovat, jestli se mi podaří usnout. Uvědomím si, že celý rok bez povinností jsem si naposledy užívala v šesti letech.

Cítím se šťastně, lehce, tesklivě a unaveně. Už se mi trochu stýská po kolezích.

První den svého úžasně nespoutaného a záviděníhodného roku volna strávím v posteli s děsnou bolestní hlavy a k smrti unavená.

Začátkem července se zcela různorodé části mého života zvláštním způsobem smrsknou do jediného dne. Obdržím dvě pozvání, která se skoro překrývají – mám se zúčastnit oslavy babiččinych pětasedesátých narozenin a zároveň předvést ikebanu člence japonské císařské rodiny, Její císařské Výsosti princezně Takamado, která dorazí do Finska. Sei, je to fajn procit, že za mnou přijedou až z Japonska, ale to načasování je tedy vážně něco. Můj víkend, v němž figurují finská babička a japonská princezna, je navíc zvláště symbolický: z Finska pocházím a do Japonska mám namířeno.

Všichni finští ikebanisté byli z návštěvy japonské princezny pochopitelně nervózní – i ty, Sei, jsi při svém prvním setkání s císařovnou byla pořádně napjatá. Od dvora přišel na minutu rozplánovaný rozvrh s přesným rozpisem toho, v kolik hodin se Její Výsost bude procházet v helsinské Gardenii, kdy si obejde aranžmá ikebany a kdy v zadní části zahrady zapózuujeme pro společnou fotografii. A tak jsme se v sobotu ráno, v souladu s protokolem navlečené v kostýmku se sukní a uzavřených botách, potily v nepřírozeném vedru, nervy nadranc z toho, jestli se zvládneme chovat v souladu s požadavky.

Pokud jde o babičku, ta bydlí v srdci Häme, v obci, která byla zvolena za nejkrásnější ve Finsku. Babi strávila celý život na sto metrech čtverečních, a pokud vím, nikdy se jí nezachtělo kamkoliv jinam. I tak patří k nejveselejším a nejtolerantnějším lidem, jaké znám, a na konci téměř každé její věty zaznívá hlasitý smích připomínající zurčení vody. Když jí ale řeknu o mém plánu odejít z práce a napsat knihu o dvorní dámě z doby před tisíci lety, babička odpoví důrazným *aha!*, z čehož mi není moc jasné, jestli si dělá starosti, anebo jí to připadá jednoduše nepředstavitelné.

Ukázalo se, že Její Výsost princezna je pohodová a má smysl pro humor. Ze všeho nejvíc ji zajímala klasická finská polní krajina

s červenými stodolami, rozbíhající se do dále od Gardenie. Měla jsem princeznu pozvat na babiččiny narozeniny? Třeba by se oslava líbila i lidem od dvora, idylický večer na venkově ve víru tanga a valčíku, které na provizorním pódiu zbudovaném na břehu jezera vyhrávala bratrova kapela. Dorazili obyčejní poddaní, babiččini kamarádi z dětství, které na oslavu přivezli z domova důchodců, děti s rozpálenými tvářičkami i kočka patřící celé vesnici, co se nechá hladit od každého. V nabídce byl letní den bez mráčku, klidné jezero a teplý jahodový punč, slavnostní hosté přicházeli v navlas stejných skupinkách a nad vším se vznášela armáda komárů.

Sei, odtud já asi pocházím, i když to tak vždycky necítím.

Wataši wa Mia desu. Sei-san desu ka? Hadžimemašite.

Na koci července začnu konečně navštěvovat letní kurz japonštiny pro začátečníky pořádaný Helsinskou univerzitou. Studium je absurdní a upřímně řečeno demotivující, i když se ani nesnažíme naučit se číst nebo psát. To by byl téměř nadlidský úkol – původně čínských znaků *kandži* jsou desítky tisíc a slabičných znaků *hiragana* a *katakana* v obou případech zhruba padesát.

Tím ale problémy nekončí. Japonština má několik zdvořilostních úrovní a ženský jazyk je třeba formálnější než ten mužský. Kdyby se žena japonštinu naučila od svého japonského manžela, při mluvení by zněla obhrouble jako dlaždič a o muži, který by se jazyk učil od své přítelkyně, by si lidé zase mysleli, že je nejspíš homosexuál. Praktické je naopak to, že japonské pojetí zdvořilosti zamezuje užívání osobních zájmen, takže se je nemusíte učit. Zájmeno „já“ se z vět každopádně úplně vypouští, protože zdůrazňování sebe sama by bylo nezdvorné, a použít zájmeno „ty“ by bylo teprve neslušné. Depresi mám i z číslovek: liší se podle toho, zda jsou počítané věci například lidé, stroje, malá

nebo velká zvířata nebo ploché, podlouhlé, oválné či hrbolaté předměty.

Beznadějně chvíle našťestí odlehčí neuvěřitelně vtipná a roztočilá výslovnost mnohých slov, které si japonština vypůjčila z jiných jazyků. *Ajsukurimu* (zmrzlina, ice-cream), *apurupaj* (jablečný koláč, apple pie), *kurisumasu* (Vánoce, Christmas), *bojffurendo* (přítel, boyfriend) a *Rapurando* (Laponsko, Lapland) – *kawaii*!

A zjevně si vystačíte s jediným slovem: *sumimasen* znamená podle situace jak děkuju, tak promiňte.

*

[SEI ŠÓNAGON PÍŠE]

Věci, ze kterých se vám rozbuší srdce

Když vidíte, jak šlechtic zastaví vozy před vašimi dveřmi a nařídí služebníkům, aby vás zpravili o jeho příjezdu.

Když si umyjete vlasy, upravíte se a obléknete se do navoněných šatů – i kdyby v dohledu nebyla živá duše, taková činnost vám přinese vnitřní uspokojení.

Je noc a čekáte návštěvu. Trhnete sebou, když se náhle ozve bubnování dešťových kapek, které vítr fouká proti okenicím.

*

Pátek, 13. srpna. Dva týdny do odletu. V noci nezamhouřím oka. Dolehne na mě panika z cesty a stěhování, hlavou mi víří myšlenky, které nejdou zastavit. Ráno začnu balit a vyprazdňovat byt kvůli nájemníkovi. Už po dvou hodinách jsem na pokraji sil, zpočená a plná beznaděje.

Věci, které vás napadnou při stěhování:

Proč má člověk tolik krámů? Pokud do skladu odvezete věci, které očividně nebudete potřebovat celý rok, jak pravděpodobné je, že je budete potřebovat někdy v budoucnu?

Když chcete protřídit knihovnu, je rozumnější vyřadit přečtené, anebo nepřečtené knihy?

Je v tomhle bodě stěhovacího procesu rozumné zklidnit pouchané nervy z nadměrného množství vlastněných předmětů tím, že sesypete sirky z jedné krabičky do druhé, aby se vám krabice směstnaly na menší prostor?

Pokud pozvete svého otce, aby vám pomohl zabalit knihovnu, proč v ní zatraceně právě teď nemůžete najít ten jeden jediný pornofilm, který vlastníte, abyste ho odklidili z dohledu?

Hx si přijde pro mloky, o které se v mé nepřítomnosti bude starat. Stěžuju si, jak při stěhování trpím.

„Vždyť ti za to zaplatí deset táců,“ prohlásí Hx. „Za ty prachy se snad můžeš trochu zapotit.“

Dojím zbytky z mrazáku i zásoby konzerv. Samozřejmě bych mohla vyprázdnit i skříň s vínem, ale to by mohlo zbrzdit mé další projekty.

Kromě balení navíc zhlédnu i všechno, co mám na digiboxu, alespoň se s ním nebudu muset tahat. Je úžasné svalit se občas na pohovku a dívat se na skvělé filmy, které jste si schovali pro špatný den. A ten teď nadešel – den, kdy toužíte po troše bezpečí.

Včera se v práci slavilo. Byla jsem nadšená, že mě a) pozvali (technická chyba?) a b) za možnost setkat se před odjezdem se všemi, které mám ráda. A že to byla pořádná zábava – seděli jsme na baru dlouho do noci, opilí jako dogy. Jen škoda, že moje drobné nachlazení během večera vyvrcholilo ochraptělým hlasem, o který jsem

nakonec přišla úplně. Ještě asi hodinu jsem kolegům „nezbytné věci“ vysvětlovala pomocí posunků a textovek, než mě konečně napadlo, že bych měla jít domů.

Dneska mám tu nejhorší kocovinu v dějinách lidstva. Rodiče mi měli přijet pomoci s balením, ale strašně mě bolí v krku, a tak to celé naštěstí zrušíme. Táta mi nakáže, abych šla k doktorovi. *A jak se objedná, když nemůžu mluvit?* napíšu mu zprávu. Podaří se mu objednat mě na odpoledne.

Neexistuje nic tak ponižujícího jako jít k doktorovi s příšernou kocovinou. Celou cestu do ordinace se stydím. Co mi je, jsem napsala na kus papíru, který podám přísně vypadajícímu lékaři: *Dobrý den, přišla jsem o hlas. Přesně za týden odjíždím do Japonska, takže by bylo fajn se co nejdřív uzdravit. P.S.: Taky trpím bolestí hlavy, za kterou si můžu sama a které nemusíte věnovat pozornost.*

Doktor se mému dopisu zasměje, předepíše mi antibiotika a třídní bezpodmínečný zákaz mluvení i šeptání. Když se loučíme, mám pocit, jako bychom uzavřeli nějakou tajnou dohodu.

O tři dny později ze sebe pořád nevypravím ani slovo a zítra se mám stěhovat. Léky mě sklátí do postele. Napíšu e-mail doktorovi, který navrhne, ať si zajdu na ušní, aby zkontrolovali, jak jsou na tom moje hlasivky. Na ušní? Že by problém nebyl v krku, ale v uších, a domnělá ztráta hlasu ve skutečnosti plynula z toho, že nic neslyším? Vzpomenu si na svou druhou, devadesátiletou babičku, která si před pár lety stěžovala, že jí zvoní v uších. Děda s tím souhlasil: „Jo, to teda zvoní, já to slyším taky!“ Při důkladnějším prověření situace se ukázalo, že se vybila baterka v požárním hlásiči.

Tak či onak, balení přesunuté na dnešek se ruší a plán je následující: zítra v deset ráno dorazí záchranný tým sestávající z táty, mladšího bratra a mého bývalého, kteří mi zabalí a přestěhují byt.

Následující den je na pořadu stěhovací fraška jménem *Tři muži a nemá*. Řídím ji pomocí pantomimy. Knihy seřazené podle abecedy půjdou do kartonových krabic, začíná se v levé horní polici, nejdřív přední řada, potom zadní, rozkazuju a kroutím celým svým tělem jako dirigent. Nádobí jde do krabic zabalené do novin (zabalte je víc, mávám rukama, sklenice na šampus se minule rozbily). S nábytkem naložte podle lístečků, co jsou na nich nalepené, posunkuju, stojí na nich *nechat*, *nahoru* a *sklep*. Na balkoně je mimochodem ještě celý jeden kout plný zbytečných a šíleně těžkých zahradních krámů – odnesli byste je taky?

Kromě posunků píšu instrukce na papír, ale táta, který má i za běžných okolností problém poslouchat nebo rozumět tomu, co říkám (můj hlas má prý takovou frekvenci, že ho neslyší), nepřečte můj „škrabopis“, jen mlčky civí na papír a vrtí hlavou. Stěhování nicméně úspěšně proběhne. Neuvěřitelně prakticky, rychle a organizovaně. O šest hodin později je všechno zařízené, sedíme ve Vih-ti a jíme hovězí po burgundsku.

Zarážející věci:

Přestěhovat se v osmatřiceti do pokoje v domě svých rodičů.

Nechat svého třiašedesátiletého otce, aby ve vašem bývalém domově provedl sedmihodinový důkladný úklid předcházející předání bytu.

Na závěr všeho se s otcem zhádat za používání posunků.

Vlastní pokoj.

V tomhle pokoji žije moje zkrášené a ideální já. Mám tu jen ty nejdůležitější a nejinspirativnější věci, vybrané lahůdky. Futon s bílým povlečením, čínský starožitný stůl, designovou lampu připomínající zámotek bource morušového. Stolní kalendáře ve tvaru safari zvířat. Novorenesanční stůl zděděný po strýčku Einovi,

po němž jsem bažila roky, než mi ho bratr nakonec dal. Počítač, Wi-Fi, podložku pod myš s obrázkem píšící ženy z období Heian. Gumu ve tvaru nosorožce – dělat chyby se nevyplatí, přece ho nechci samým gumováním dohnat k vyhynutí. Na nočním stolku mám kámen sebraný na ostrově Gåsgrund. *Příběh prince Gendžiho*, části 2–4, z nichž jsem si ještě neudělala výpisky. Na podlaze leží hnědá ovčí kůže, která je tak měkká, že se do ní můžete zavrtat, moje milovaná náhražka chlupatého domácího mazlíčka. Na rohovém stolku stojí porcelánová lampa, kterou vlastnoručně pomalovala tetička Rea a která se mi vždycky líbila, ačkoliv jsem tetičku nikdy ani nepotkala (na vině byly nějaké hádky v rodině, které se urovnaly až na tetině pohřbu.) V knihovně jen ty z mých knih zaměřené na Japonsko (zabírají celou polici) a několik románových lahůdek čekajících na přečtení. Zavazadla, která si беру do Japonska, stojí sbalená na podlaze. Věšák a krabice v podkrovní předsíni jsou plné oblečení a věcí, s nimiž si dle svého odhadu vystačím celý rok. Z okna mám výhled na lesík zalitý ranním sluncem.

Je tak nějak lákavé zredukovat svůj život na to, co mám právě teď ze všeho nejradši.

Poslední den. Oběd s Katjou se ruší, pořád ještě nemluví. Příbuzní a kamarádi se mi na poslední chvíli snaží volat, aby mě povzbudili, ale nejsem schopná jim odpovědět. Na cestu tedy vyrážím do slova a do písmene bez zbytečného humbuku, vyzbrojená lepicími štítky. Jsem připravená. Nebo vlastně ani trochu. Heian-kjó, už letím. *Tadaima*.

*

Přitažlivá žena, které vlasy spadají volně do čela, obdržela ve tmě dopis. Zjevně je příliš netrpělivá, než aby počkala, až jí donesou lampu – místo toho vezme kleště, z nádoby na uhlíky sebere jeden sálající uhel a s obtížemi se v jeho matném světle pustí do čtení. Je to opojný pohled.

Moc ráda poslouchám, jak Jeho Výsost císař hraje uprostřed noci na flétnu...

III. CESTA V ČASE DO HEIAN-KJÓ

Sei, zdravím z letadla, zrovna jsem někde nad Sibiří a mířím do Heian-kjó. Ano, do Heian-kjó, do Kjóta, tvého města v době před tisíci lety. Cesta je dlouhá, a tak mám čas o tobě přemýšlet.

Ve skutečnosti dumám nad zítřkem, konkrétně nad pásmovou nemocí, která mě čeká, nad tím pekelným fyzickým i psychickým stavem, kdy si člověk přeje, aby zůstal sedět doma na pohovce. Zvedá se mu žaludek, je mu špatně. Trpce lituje toho, že vůbec odjel, a málem i tvój existence, Sei. To snáší mnoho dní – přeje si být někde jinde, protože přesně tam jsou pořád ještě jeho tělo i duše.

Ty ale o pásmové nemoci pochopitelně nemáš potuchy, Sei. Ve tvé době se v Japonsku skoro necestovalo, protože to bylo neuvěřitelně obtížné. I krátké cesty v rámci hlavního města vyžadovaly obrovské úsilí – cesta do nedalekého kláštera byla považována za natolik obtížnou, že si vyžádala několikadenní přípravy, odpočinek a následné zotavování – nemluvě o pouti například do šestnácti kilometrů vzdáleného Udži, která byla dle tehdejších měřítek takřka nadlidským výkonem.

Sei, cesty, pokud už nějaké existovaly, byly za tvých časů ve špatném stavu a v období dešťů se proměnily v bahnitou břečku. Na koních jezdili jenom poslové a šlechtici, kteří museli zařizovat neodkladné záležitosti. Jediným dopravním prostředkem pro vás, dvorní dámy, byly vozy tažené voly, které se šinuly vpřed rychlostí tří kilometrů za hodinu, tedy výrazně pomaleji než při svižné chůzi v kvalitních adidaskách (prokristapána, copak vám takové hlemýždí tempo nelezlo na nervy?).

Pravda, své vozy a jejich předvádění jste milovali natolik, že ulice byly ve svátek během ceremonií kvůli čilému provozu beznadějně ucpané; všichni se totiž snažili dostat na ta nejlepší místa. Protože jste se ale v podstatě nehnuli z hlavního města, nejhorší potíž způsobená cestováním byla ta, že pokud vozy narazily jeden do druhého, dvořanky o sebe mohly drcnout hlavami a poničit si účesy.

Váš svět byl pomalý, tak pomalý, že to víc nešlo. Měli jste čas všechno bedlivě sledovat, čas se nudit, čas doopravdy a důkladně pocítit přítomnost věcí, které vás obklopovaly. I kdybych ti je vyličila, nikdy bys neuvěřila tomu, jak hrozné symptomy zakouším kvůli tomu, že za tebou cestuju příliš rychle.

Na stísněné sedačce v letadle ale ještě stíhám zakoušet nudu a doopravdy důkladně procítit přítomnost věcí, které mě obklopují. Přemýšlím, jaké to v tom tvém Heain-kjó asi bylo.

Sei, vím, že období japonské historie známé jako Heian začalo v roce 794, vyvrcholilo kolem roku 1000 a trvalo až do roku 1185. Je považováno za zlatý věk japonské literatury a dvorského života a z jistého hlediska za období, které už se možná nikdy v žádném koutě planety nepovede překonat.

Nejbohatší, nejvlivnější a nejrozvinutější zemí světa byla v těch dobách Čína dynastií Tang a Sung, za nichž došlo k jednomu z historicky největších kulturních rozmachů. Obrovská země byla řízena pomocí pokrokové byrokracie založené na učenosti, docházelo k rozkvětu obchodu, malířství, sochařství, architektury a technologických vynálezů jako knihtisk, zatímco literární géniové obohatali básnictví o nové rozměry. Hlavní město země Čchang-an bylo kosmopolitním centrem.

Počínaje sedmým stoletím na japonské ostrovy proudilo hojně vlivů právě z Číny a vy jste od svého velkého souseda nadšeně přebírali všechno možné. Půjčili jste si vládní uspořádání i celou řadu

dvorských ceremonií, oficiálním psaným jazykem byla čínština, historická díla vznikala po vzoru čínských kronik a čínské písmo jste přizpůsobili japonštině, přestože se pro ni nijak zvlášť nehodilo. Buddhismus sem, do srdce původního náboženství Japonska, šintoismu, rovněž doputoval z Číny a jeho vliv se rozšířil do architektury, sochařství a malířství. U dvora vládlo nadšení pro všechno čínské, ať už to byla barvená látka dovezená ze zámoří, nová skladba v čínském stylu nebo správně odrecitovaný verš tangské poezie. Když dal císař v roce 794 rozkaz přemístit hlavní město, které bylo až dosud v Nara, na nové místo, postavili ho podle čínského Čchang-anu, dnešního Si-anu. Dostalo jméno Heian-kjó, město klidu a míru, a i když bylo svého času přejmenováno na Kjóto, císařským hlavním městem zůstalo přes tisíc let.

Přestože čínské vlivy byly v Japonsku silné, vláda na konci devátého století ukončila studijní cesty do Číny a země se začala obracet do sebe. A tak jste ty a tví současníci na konci desátého století žili ve světě uzavřeném vůči vnějším vlivům, který z čínských ingrediencí vytvořil značně svébytnou kulturu. Z buddhismu se vyvinuly nové, japonské formy a třeba ilustrované svitky *emaki* byly zcela původní. Ačkoliv úředním jazykem byla i nadále čínština, vedle ní vzniklo také nové písmo založené na japonských fonémech.

Sei, na přelomu tisíciletí bylo Heian-kjó vedle Čchang-anu nejvíc vzkvétajícím kulturním centrem na světě. Právě tady se zrodila dvorská kultura dýchající estetikou a krásou, která se od středověké Evropy lišila jako den od noci. V Evropě tou dobou vládli Dánové, Sasové a Normané a historická jména jako Harald Modrozub, Sven Vidlí vous a Ethelred II. Nerozhodný utvářejí ponurý obraz krvavého, zaostalého kontinentu zmítaného válkami a vikinskými nájezdy, kde je i pouhé pomyšlení na kulturní vytríbenost absurdní. Evropské učence a básníky desátého století lze prakticky spočítat na prstech jedné ruky, a pokud by poutníci z Modrozubova